

**Х.М. Лісковацька**, канд. пед. наук, доц. (ХГПА, Харків)  
**Н.С. Латиш**, студ. (ХГПА, Харків)

## **УКРАЇНЬСЬКА МОВА ЯК ЧИННИК СТАНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ**

У сучасних умовах активізації глобалізаційних процесів проблема збереження національної ідентичності українства набуває особливої актуальності. Саме державна мова стоїть на сторожі духовного та ментального розвитку і тому потребує повноцінного функціонування.

Українська мова була й залишається предметом дослідження багатьох науковців. Серед авторів найвідоміших мовознавчих праць можна виокремити Д. Гринчишину, В. Гумбольдта, І. Дзюбу, Л. Костенко, О. Потебню, Д. Фішмана, Ю. Шевельова та інших.

Мета роботи – визначити роль української мови у формуванні нації.

Мова як одна з форм культури має здатність зберігати й передавати надзвичайно великий обсяг знань, спостережень та узагальнень, що впливають із практичної діяльності людей. Володіння рідною мовою є головним критерієм соціальної ідентичності й самодостатності людини й нації. В. Гумбольдт писав: «Мова є неначе зовнішнім проявом духу народів: мова народу є його дух, і важко уявити собі щось більш тогожне» [1, с. 68].

Розвиток державної мови тісно пов'язаний із менталітетом народу, його самосвідомістю, вірою. Ступінь зрілості нації й глибина її духовної культури – це рівень розвитку рідної мови [3].

Українська мова вибрала в себе як героїчну історію, так і риси національної вдачі її носія. Говорячи про українську мову, ми не повинні забувати про її милозвучність, пісенність. Проте найбільша естетика мови криється в її здатності творити художні образи, розгалужуватися на роди, жанри, стилі. За допомогою мови кожна людина долучається до національної свідомості, до спільного знання та лише завдяки цьому процесу стає можливе формування самоідентичності. Мова передає всю спадщину нації, постає як свідок подій минулого. Тому національна культура формується та змінюється через мову та завдяки їй. Якщо людина втрачає мову, то значить вона втрачає культуру. Слушними є слова Л. Костенко: «Нації вмирають не від інфаркту, спочатку в них відбирають мову» [1, с. 75].

Державна мова повинна єднати всіх громадян навколо загальнодержавних проблем. Українська мова має бути джерелом

спілкування не тільки українців, розмовляти неї мають право всі національності з метою порозуміння та порядку в суспільстві.

Мова виступає найвагомішим чинником консолідації нації. Країна без мови втрачає ознаки суверенітету, тому першим завданням, яке стоїть перед державою, є утвердження мовного авторитету [3].

Досліджуючи мову та дискурс різних національностей, етносів, класів, Д. Фішман припускає, що мова пов'язана з ідентичністю трьома способами: перший спосіб (індексальний) – мова асоціюється з певною культурою. Найбільш виразно передає культуру, її надбання тільки та мова, яка історично асоціювалася з культурою. Другий спосіб (символічний) – доля мови пов'язана з долями її носіїв. Третій спосіб (вербальний) – увесь життєвий потік людини, її етичні принципи, сприйняття світу, естетичні смаки оцінюються за допомогою мовних фігур, які існують у національній культурі. Мова може бути виразною ознакою ідентичності для одних груп і не бути для інших [2, с. 13].

Мова – це не лише засіб спілкування, а й головний чинник консолідації нації, оскільки забезпечує єдність, вільний і культурний розвиток національної спільноти. Розв'язання мовного питання залежатиме не від тиску держави на громадськість, а від зміни світогляду та психологічного клімату в країні. Українською мовою має укладатися державна документація, службовці повинні мати відмінні знання з мови. Отже, творення української політичної нації вимагає розв'язання фундаментальних питань мовної сфери, щоб така нація ґрунтувалася на засадах національної державності. Підтримуючи високий рівень знань рідної мови, наша держава забезпечить прорив суспільства в цілому. Мовне питання як чинник державотворення має постати предметом подальших наукових розвідок.

#### *Список літератури*

1. Іванишин В. Мова і нація. Тези про місце і роль мови в національному відродженні України / В. Іванишин, Я. Радевич-Винницький. // Видання четверте, доповнене. – Дрогобич : Відродження, 1994. – 218 с.
2. Ткаченко О.Б. Українська мова і мовне життя світу / О. Ткаченко. – К. : Спалах, 2004. – 272 с.
3. Шевельов Ю. Українська літературна мова // Збірник Харківського історико-філологічного товариства: нова серія.– Харків, 1999. – Т. 8. – С. 83–100.